

1.3. Biztanleriaren iritziak

Biztanleriaren iritziek islatzen dute biztanleriak etorkizunean zer nolako zerbitzu-eskaria izan dezakeen. Aspektu horiei buruzko informazio-iturririk behinenetako bat erabiltzaileen satisfazio-inkestak dira.

Erabiltzaileetatik %80k baino gehiagok diotenez, pozik daude hartu duten atentzio sanitario publikoarekin eta gehienaren iritziz (%60) zerbitzuak onera egin du azken urteetan. Zerbitzu konkretu baten kalitateari dagokionez, emandako balorazioa 7,6 puntukoa izan da, gorengo 10 puntu erreferentziazat hartuta. Hala eta guztiz, portzentaje horiek ez dute baliorik, ez badira konparatzen aurreko urteetako portzentajeekin edo metodologia berdina erabiltzen duten beste zerbitzuetako portzentajeekin. Horrela bada, aurreko inkestei dagokienez, hobekuntzarik printzipalenak lehen mailako atentzio-zerbitzuetan ikusten dira, gainerako zerbitzuen balorazioa oso antzekoa agertzen delarik. Erabiltzaileei egiten zaizkien satisfazio-inkesten arabera, EHAEan 18 urtetik gorako 4 pertsona heldutatik hiruk jotzen dute osasun-zerbitzu publikoetara gutxienez behin urtean. Proportzio hori hamarretik bederatzian dago, familia-unitateei dagokienez.

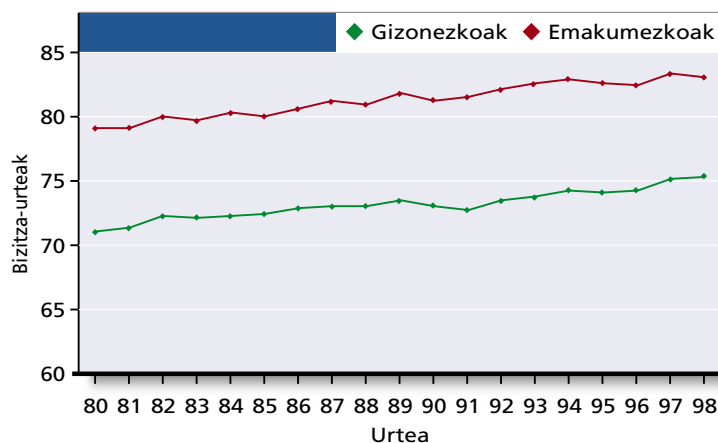
2. Osasun-egoera

2.1. Bizitza-itxaropena

Jaiotzean dagoen bizitza-itxaropena biztanleriaren osasunaren adierazle globala da. EHAEan adierazle hori apurka-apurka gorantz doa, 1998an gizonezkoentzako 75,4 urtekoa eta emakumezkoentzako 83,0 urtekoa zelarik (4 irudia). 1990 urtearekin konparatuz, gizonezkoen gehikuntza 2,3 urtekoa izan da, emakumezkoena, berriz, 1,8koa.

Ez dago diferentzia handirik adierazle honetan hiru Lurralde Historikoen artean.

4 irudia. Bizitza-itxaropenaren eboluzioa. EHAE. 1980-1998.

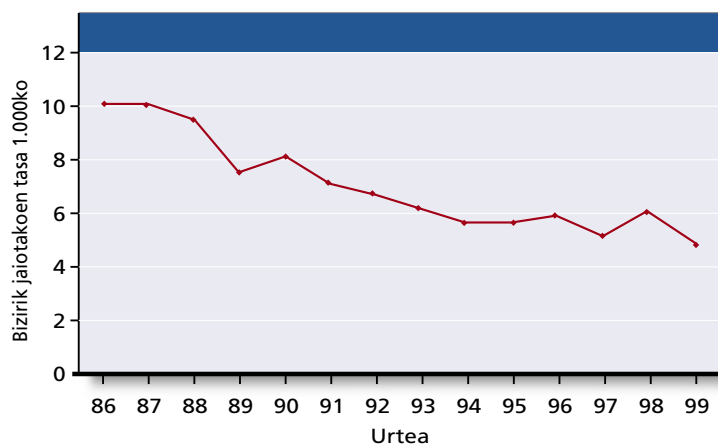
Iturria. Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

Euskal Herrian adierazle horrek duen egoera oso ontzat jo daiteke; izan ere, emakumezkoetan munduko onenetakoa da, Japoniakoa aitzindari delarik. Gizonezkoetan, berriz, 7. postuan dago.

2.2. Haur-hilkortasuna

Haur-hilkortasuna beherantz joan da azken urteetan. 1986 eta 1999 urteen bitartean tasa horrek behera egin du 0,4 puntutan urteko, eta 1990 urtetik aurrera %41ean. Azken urteotan estabiltatzeko joera duela dirudi (5 irudia).

5 irudia. Haur-hilkortasunaren eboluzioa. EHAE. 1986-1998.

Iturria. Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

Euskal Herriko Hilkortasun-erregistroak egiten duen bilaketa aktiboak, hots, lehenengo 24 bizitza-orduetan hil direnen kasuen bilaketa aktiboak eragina du EHAEko haur-hilkortasunaren eta jaiottinguruko hilkortasunaren tamainan. Espainiar estatuan, Europako beste herrietan ez bezala, jaio eta lehenengo 24 bizitza-orduetan hil direnak ez dira bizirik jaiotako legaltzat hartzen; horregatik beste buletin batean inskribatzen dira, Heriotzako Estatistika Buletinean barik. Goian aipatutako bilaketa ez da bera beste Autonomia Erkidegoetan; beraz Estatistikako Institutu Nazionalak emandako tasaren konparazioa kontu handiz egin behar da. Kasu horiek zenbatuko ez baziren, gure haur-hilkortasuna 1.000ko 3,7koa izango zen, 1999ko urtean.

Hiru Lurralde Historikoetako haurren hilkortasun-tasen itxurazko diferentziak ez dira estatistikoki esanguratsuak (5 taula).

5 taula. Haur-hilkortasuna* sexu eta Lurralde Historikoen arabera. EHAE. 1999.

Lurralde Historikoa	Gizonezkoak	Emakumezkoak	Sexu biak
Araba	5,3	1,7	3,5
Bizkaia	6,3	4,1	5,2
Gipuzkoa	4,7	4,9	4,8
EHAE	5,6	4,0	4,8

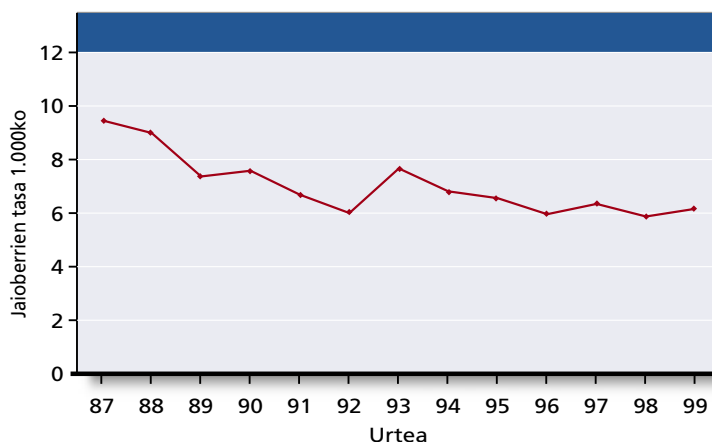
* Bizirik jaiotako 1000ko tasak.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

2.3. Jaiottinguruko hilkortasuna

Jaiottinguruko hilkortasunaren eboluzioa eta haur-hilkortasunarena antzekoak izan dira; jaiottinguruko hilkortasunak 1990etik aurrera behera egin du %20an (6 irudia).

6 irudia. Jaiottinguruko hilkortasunaren eboluzioa. EHAE. 1987-1999.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

Hiru Lurralde Historikoen datuetan ez da ikusten diferentzia esanguratsurik (6 taula).

6 taula. Jaiotginguruko hilkortasuna* sexu eta Lurralde Historikoen arabera. EHAE. 1999.

Lurralde Historikoa	Gizonezkoak	Emakumezkoak	Sexu biak
Araba	8,8	3,4	6,0
Bizkaia	7,6	6,2	6,9
Gipuzkoa	4,7	4,9	4,8
EHAE	6,7	5,3	6,1

* Jaiotako 1000ko tasak.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

2.4. Hilkortasuna

1998an 18.151 heriotza gertatu ziren EHAEan. Beraz, 100.000 biztanleko 866 heriotzako tasa gordinak izan zuen hilkortasunak. Adinaren arabera hilkortasun-tasa orokorra 100.000 biztanleko 615,0 heriotzako izan zen. Gizonezkoen artean tasa hori 852,9koa izan zen, emakumezkoetan, berriz, 439,4koa.

EHAEko hilkortasun-tasa nahiko beherantz joan da 1980etik aurrera, urtean 11,5 puntutan jaitsi baita; gizonezkoetan beherakada hori handiagoa izan da (13,0 puntu) emakumezkoetan baino (10,5 puntu).

Hiru Lurralde Historikoetan hilkortasun-tasak ez dira berdintsu gertatu. Gizonezkoek dagokienez, Bizkaian gertatu zen jaitsierarik handiena, zeren, tasa 17 puntutan gutxitu baitzen urteko, eta 1998an 100.000 gizonezko bakoitzeko 873,1 heriotza-tasaraino heldu baitzen. Gipuzkoa bigarren postuan zegoen, urtean 14,2ko jaitsiera-tasarekin eta 1998ko 859,7ko hilkortasun-tasarekin. Araban jaitsiera 9,5 puntukoa izan zen urteko, eta tasa 756,7koa. Ondorioz, hilkortasun-tasa Bizkaian gehien jaitsi arren, Bizkaia jarraitzen du izaten hilkortasun-tasarik altuena duen Lurralde Historikoa.

Emakumezkoek dagokienez ere, Bizkaian jaitsi zen proportzio handiagoan hilkortasun tasa: urtean 11,7 puntutan, 1998an 100.000 emakumezko bakoitzeko 449,1eko tasa gertatu zelarik. Bigarren postuan Arabako emakumezkoak zeuden, hobetuta gertatu baitziren adierazle honetan, urtean 11,4 puntuko jaitsierarekin eta 401,6ko azken tasarekin. Gipuzkoan, urteko jaitsiera 8 puntukoa izan zen, eta tasa, berriz, 1998an, 100.000 emakumezko bakoitzeko 437,0 heriotzako.

Beraz, gizonezkoekin gertatu den bezala, hiru Lurraldeetako hilkortasun-tasaren jaitsieraren tamainatik aparte eta 1998an adierazle honetan gutxitzen doan ordenari jarraituz, Lurraldeok honela jarri behar ditugu: Bizkaia, Gipuzkoa eta Araba.

EHAEan, 1997an sexu bietako hilkortasun-tasa txikiagoa izan zen Alemaniak eta Erresuma Batuak izan zutena baino (100.000 biztanleko 687,5koa eta 706,1koa, hurrenez hurren), bai eta Estatu Batuetakoa baino ere (719,5koa 1996an), eta apur bat handiagoa Suediakoa (604,7koa 1996an) baino. Euskal emakumezkoen hilkortasun-tasa, Alemaniakoa, Erresuma Batukoa eta Estatu Batuetakoa baino txikiagoa izan zen; eta txikiagoa izan zen, baita ere, Suediako emakumezkoen tasa baino (100.000 emakumezko bakoitzeko 478,5koa, 1996an).

Heriotza-zergati printzipalen perfila aldatu egin da azken hamarkadetan. Sexu bietarako urte horietan zehar heriotza-zergatirik sarrienak hauek izan dira: zirkulazio-aparatuko gaixotasunak, tumore gaiztoak, arnas aparatuko gaixotasunak eta kanpo-zergatiak. Hala ere, gaixotasun nabarmenengatiko hilkortasunak, hots, zirkulazio-aparatuko gaixotasunengatiko eta minbizia-gatiko hilkortasunak ez du izan eboluzio berdina denboran zehar. Lehenengo gaixotasun horiek asko gutxitu dira, proportzionalki gehiago gizonezkoetan emakumezkoetan baino; bigarren gaixotasunak, berriz, gehitu egin dira, gehiago gizonezkoetan eta apur bat gutxiago emakumezkoetan. Horren ondorioz, gizonezkoetan minbizia lehen hilkortasun-zergatia izatera pasatu zen 1993an; emakumezkoetan, berriz, zirkulazio-aparatuko gaixotasunek jarraitzen zuten izaten heriotza-zergatirik zarrienak, nahiz eta gaixotasun horien eta minbiziaren arteko diferentzia murriztu zen. (7 taula, 7 irudia).

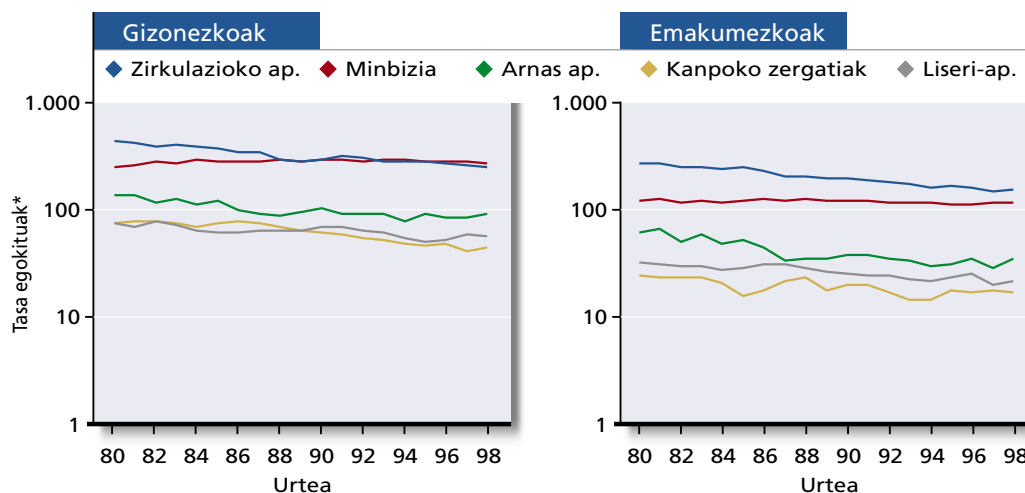
7 taula. Lehen 2 heriotza-zergatien eboluzioa. EHAE. 1980-1998.

Urtea	Gizonezkoak		Emakumezkoak	
	Zirkulazio-Ap. (%) [*]	Minbizia (%) [*]	Zirkulazio-Ap. (%) [*]	Minbizia (%) [*]
1980	36	24	46	20
1985	34	27	46	19
1990	30	30	43	21
1995	30	32	41	21
1998	30	33	40	22

^{*} Heriotza-kopuru totalaren gaineko portzentajea.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

7 irudia. Heriotza-zergati printzipalen eboluzioa. EHAE. 1980-1998.

^{*} 100.000ko. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarera egokituta.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

8 taulan sartu dira 1998ko hilkortasun-zergatien 17 taldeen tasak, adinaren arabera egokituta, eta 1980tik hasita izan duten eboluzioa. Eboluzio horretan ikus daitekeenez, gehien gutxitu diren tasak zirkulazio-aparatuko gaixotasunak izan dira, urtean 8,7 puntutan. Gainera, arnas aparatuko eta digestio-aparatuko gaixotasunengatiko hilkortasun-tasak ere, besteak beste, gutxitu egin dira. Alderantziz, gaixotasun mentalengatiko hilkortasun-tasak eta nerbio-sistemako gaixotasunengatiko hilkortasun-tasak nabari handiagotu dira. Ez dira larregi aldatu tumore gaizto, kanpo-zergati eta gaixotasun infekziosoengatiko hilkortasun-tasak. Haurduntzako, erditzeko eta erdiberriko konplikazioengatiko heriotzak ia ez dira gertatu; eta 1995etik aurrera ez da gertatu ama-hilkortasunaren kasurik.

8 taula. Hilkortasunaren eboluzioa denboran zehar, 17 zergati-taldeetan banatuta. EHAE, 1980-1998.

Hilkortasun-zergatia	Sexu biak	
	Tasa * (1998)	Urteko aldaketa (1980-98)
Gaixotasun infekziosoak eta parasitarioak	9,7	-0,1
Tumoreak	187,2	0,2
Guruin endokrinoen gaix. eta immunitate-trastornoak	20,3	0,6**
Odoleko eta ehun hematopoietikoko gaixotasunak	2,8	0,1**
Trastorno mentalak	18,5	1,2**
Nerbio-sistemako gaixotasunak	16,1	0,3**
Zirkulazio-aparatuko gaixotasunak	198,5	-8,7**
Arnas aparatuko gaixotasunak	56,7	-2,3**
Digestio-aparatuko gaixotasunak	33,2	-1,3**
Aparatu genitourinarioko gaixotasunak	9,8	-0,4**
Haurduntza, erditze eta erdiberriko konplikazioak	0	—
Azal eta ehun konjuntiboko gaixotasunak	0,9	0,0
Ehun osteomuskularreko gaixotasunak	4,4	0,1**
Sortzetiko anomaliak	4,1	-0,1**
Jaioberriaren afekzioak	5,1	-0,2**
Txarto definitutako zergatiak	11,5	-1,3**
Kanpo-zergatiak	36,0	-0,7

* 100.000ko. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarrea egokituta.

** Estatistikaren aldetik joera esanguratsua.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

9 taulan ikus daitezke 1998ko hilkortasuneko kasuak eta tasa egokituak, zergati-talde nagusi eta sexu bakoitzeko.

9 taula. Hilkortasunaren kasu-kopurua eta tasak, 17 zergati-talde nagusietan eta sexuaren arabera banatuta. EHAE. 1998.

Hilkortasun-zergatia	Gizonezkoak		Emakumezkoak	
	kasuak	tasa*	kasuak	tasa*
Gaixotasun infekziosoak eta parasitarioak	173	15,8	108	5,6
Tumore gaiztoak	3.221	277,3	1.930	119,9
Guruin endokrinoen gaix.eta inmunitate-trastornoak	284	24,7	327	16,5
Odoleko eta ehun hematopoietikoko gaixotasunak	35	3,1	49	2,8
Trastorno mentalak	206	19,3	419	17,9
Nerbio-sistemako gaixotasunak	215	19,2	267	13,8
Zirkulazio-aparatuko gaixotasunak	2.875	255,2	3.992	154,9
Arnas aparatuko gaixotasunak	1.068	94,6	787	35,1
Digestio-aparatuko gaixotasunak	528	46,4	429	22,1
Aparatu genitourinarioko gaixotasunak	144	13,2	169	8,3
Haurduntza, erditze eta erdiberriko konplikazioak	----	----	0	----
Azal eta ehun konjuntiboko gaixotasunak	9	0,8	23	1,0
Ehun osteomuskularreko gaixotasunak	38	3,6	105	4,6
Sortzetiko anomaliak	18	3,2	28	5,1
Jaioberriaren afekzioak	24	4,1	25	5,4
Txarto definitutako zergatiak	152	14,8	209	9,6
Kanpo-zergatiak	658	56,8	236	16,8

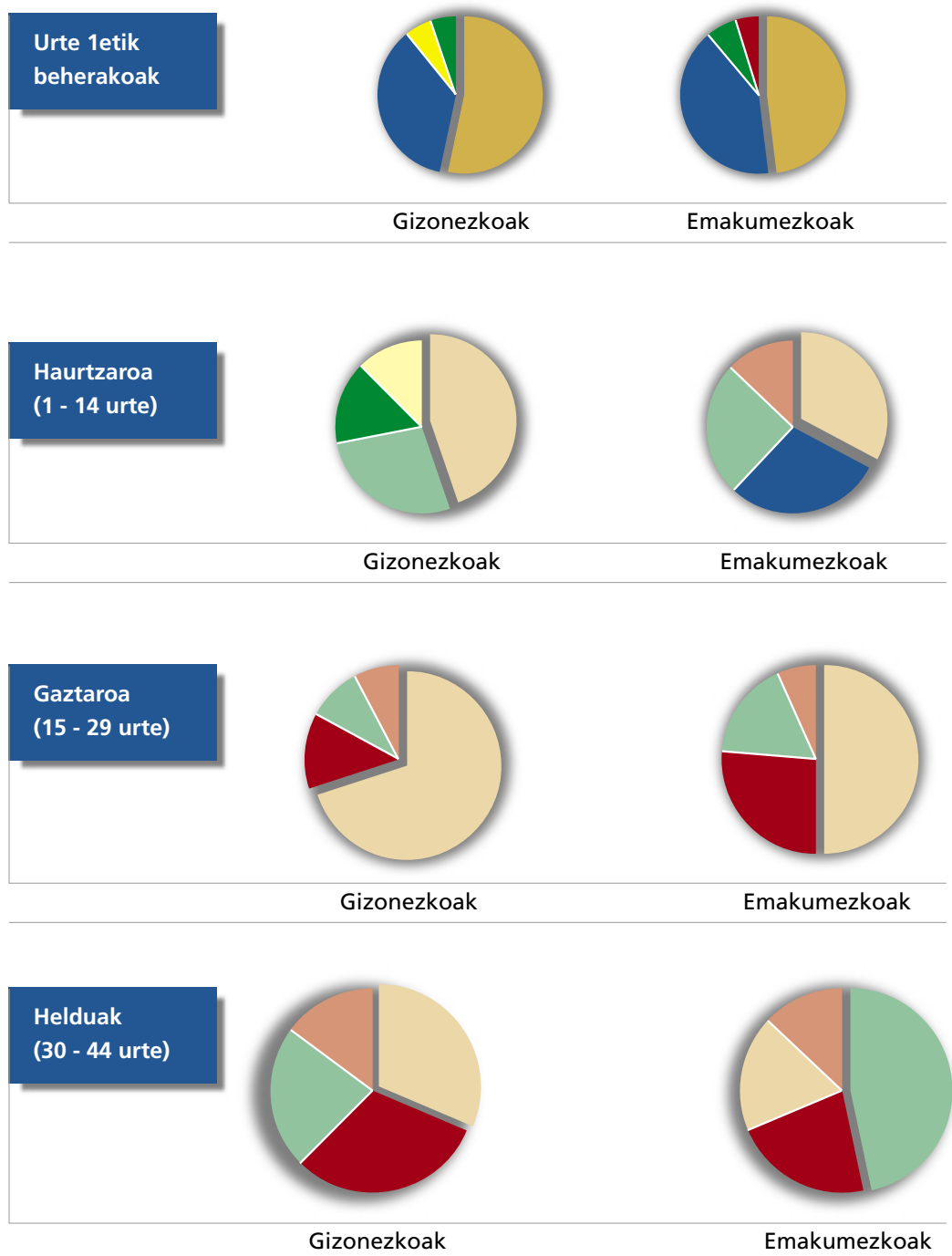
* 100.000ko. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarrean egokituta.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

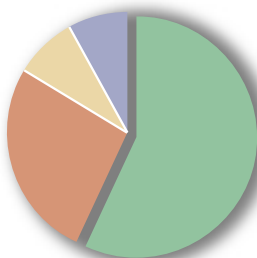
2.4.1. Hilkortasun-zergati printzipalak, adin-taldearen arabera

1995-98 aldian urte1etik beherakoetan lehenengo hilkortasun-zergatia jaiotginguruko afekzioak izan ziren, jarraian sortzetiko anomaliak zeuden. Haurtzaroan eta gaztaroan heriotzarik gehienak istripuko lesioei leporatu behar zaizkie, horien atzetik tumore gaiztoak daudelarik. Azken horiek lehenengo postua hartzen dute biztanleria helduan; adin horretan istripuko lesioak ere inportanteak dira; azkenik, 65 urtetik gorakoetan heriotzarik gehienak zirkulazio-aparatuko gaixotasunengatik gertatu ziren, eta neurri txikiagoan tumore gaiztoengatik (8 irudia).

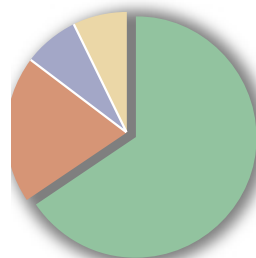
8 irudia: Hilkortasun-zergati printzipalak, adin-talde eta sexuaren arabera. EHAe. 1995-1998.

Helduak
(45 - 64 urte)

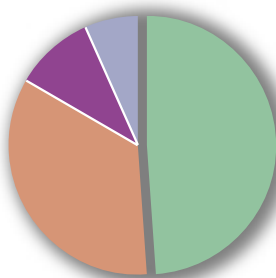

Gizonezkoak

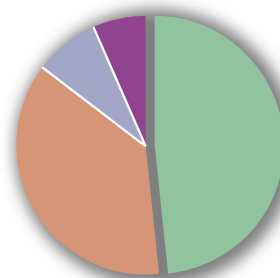

Emakumezkoak

Helduak
(65 - 74 urte)

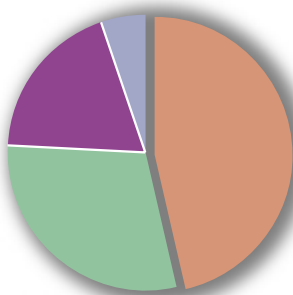

Gizonezkoak

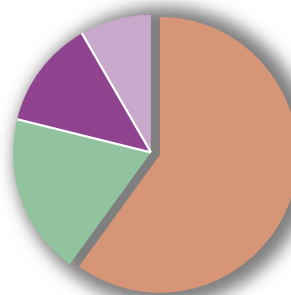

Emakumezkoak

Helduak (75
urtetik gorakoak)

Gizonezkoak

Emakumezkoak

◆ Sortzetikoak	◆ Jaioberrienak	◆ Liseri-aparatua	◆ Istripuak
◆ Txarto definituak	◆ Nerbio-sistema	◆ Tumoreak	◆ Infekzioak
◆ Inmunitate-trastornoak	◆ Arnas aparatua	◆ Zirkulazio-aparatua	◆ Dementzia senila

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

Adinen araberako hilkortasun-zerigati printzipalen eboluzioan berriz ere ikusi zen zerigatiaren arabeko hilkortasun espezifikoareen estudioan ikusitako fenomeno berbera; hau da, zirkulazio-aparatuko gaixotasunek izan zuten jaitsiera handia, 100.000 biztanleko 962ko tasatik 557ko tasara pasatu baitziren, 1980-84 eta 1995-98 aldietan hurrenez hurren. Adin-taldearen arabeko azterketak egiaztatu zuten jaitsiera 65-74 urte bitarteko taldearen batez ere gertatu zela; gainera, minbiziarengatik hilkortasun-tasak ia aldatu gabe mantendu zirenez, 1985 urtetik aurrera tumore gaiztoek hartu zuten lehen postua gizonen heriotza-zerigatiaren artean, eta 1990etik aurrera emakumeen artean (10 taula).

Urte 1etik beherako taldean jaioetenguruko afekzioak eta haurtzaroko istripuak ere asko jaitsi dira azken bi hamarkadetan; baina gainerako zerigatiak proportzio berean jaitsi direnez gero, ordenan ez da gertatu aldaketarik (10 taula).

10 taula. Lehengo hilkortasun-zerigatiaren eboluzioa, adin-taldearen eta aldiaren arabera banatuta. EHA. 1980-1998.

Adin-taldea		1980-84		1985-89		1990-94		1995-98	
		Zerigatia	Tasa*	Zerigatia	Tasa*	Zerigatia	Tasa*	Zerigatia	Tasa*
<1	gizonen.	Jaioetengur.	532	Jaioetengur.	400	Jaioetengur.	235	Jaioetengur.	281
	emakum.	Jaioetengur.	425	Jaioetengur.	325	Jaioetengur.	233	Jaioetengur.	244
1-14	gizonen.	Kanpo-zerigatiak	19	Kanpo-zerigatiak	12	Kanpo-zerigatiak	11	Kanpo-zerigatiak	8
	emakum.	Kanpo-zerigatiak	10	Kanpo-zerigatiak	6	Kanpo-zerigatiak	5	Kanpo-zerigatiak	4
15-29	gizonen.	Kanpo-zerigatiak	68	Kanpo-zerigatiak	70	Kanpo-zerigatiak	81	Kanpo-zerigatiak	61
	emakum.	Kanpo-zerigatiak	16	Kanpo-zerigatiak	19	Kanpo-zerigatiak	17	Kanpo-zerigatiak	15
30-44	gizonen.	Kanpo-zerigatiak	64	Kanpo-zerigatiak	58	Kanpo-zerigatiak	68	Kanpo-zerigatiak	66
	emakum.	Tumoreak	35	Tumoreak	36	Tumoreak	36	Tumoreak	38
45-64	gizonen.	Tumoreak	362	Tumoreak	392	Tumoreak	404	Tumoreak	385
	emakum.	Tumoreak	170	Tumoreak	176	Tumoreak	173	Tumoreak	157
65-74	gizonen.	Zirkulatioia	1.349	Tumoreak	1.255	Tumoreak	1.249	Tumoreak	1.181
	emakum.	Zirkulatioia	681	Zirkulatioia	504	Tumoreak	449	Tumoreak	422
>75	gizonen.	Zirkulatioia	5.075	Zirkulatioia	4.432	Zirkulatioia	4.006	Zirkulatioia	3.688
	emakum.	Zirkulatioia	4.285	Zirkulatioia	3.882	Zirkulatioia	3.521	Zirkulatioia	3.298

* 100.000ko. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarrean egokituta.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

2.4.2. Hilkortasunaren banaketa, zergati espezifikoaren arabera

Heriotza-zergatien maiztasuna aldatu egiten da sexuaren arabera. 11 taulan aurkeztu dira, behe-ranzko ordenaz, sexu bakoitzean sarrien gertatu diren 15 gaixotasunen kasuak eta adinaren arabera egokitutako tasak; nabaritzat jotako beste 9 gaixotasun ere jarri dira. Lehen postuetan hauek daude sexu bietarako: gaixotasun zerebro-baskularrak, kardiopatia iskemikoa, eta birika eta bularreko neoplasiak. Psikosi senilean eta presenilean garrantzizko diferentziak ikusten dira; izan ere, emakumezkoen artean 6. postuan daude; gizonezkoen artean, berriz, 15.ean. Gizonezkoen artean trafiko-istripuak eta HIESa ere lehenengo postuetan daude.

11 taula. Kasu-kopurua, tasak, sarrien gertatzen diren zergati espezifikoaren eboluzio tenporala eta aukeratutako beste zergati batzuk. EHAe. 1980-98.

	Gizonezkoak				Emakumezkoak		
	Kasu-kop. 1995-98	Urteko tasa* 1995-98	urteko aldaketa 1980-98		Kasu-kop. 1995-98	Urteko tasa* 1995-98	urteko aldaketa 1980-98
1. Kardiopatia iskemikoa	4.050	90	-1,26**	1. Zirkulazio-ap.ko beste gaix.	5.018	64	—
2. Zirkulazio-ap.ko beste gaix.	3.891	87	—	2. Gaix. zerebro-baskularrak	3.827	49	-3,70**
3. Birikako minbizia	3.207	71	0,90**	3. Kardiopatia iskemikoa	2.827	37	-0,44**
4. Gaix. zerebro-baskularrak	2.886	64	-3,70**	4. Bularreko minbizia	1.280	23	0,10
5. Miokardioko infartu akutua	2.508	56	-2,20**	5. Miokardioko infartu akutua	1.629	23	-0,50**
6. BGOK eta kidekoen gaix.	2.219	49	0,90**	6. Psikosi senil eta presenila	1.590	19	1,17**
7. Prostatako minbizia	1.042	23	-0,10	7. Bestelako tumore gaiztoak	926	15	—
8. Zirrosia eta gibekeko gaix. kronikoak	985	22	-1,27**	8. Diabetesa	977	13	-0,38**
9. Urdaileko minbizia	981	22	-0,70**	9. BGOK	1.027	13	0,01
10. Koloneko minbizia	928	21	0,70**	10. Koloneko minbizia	686	11	0,20**
11. Beste kanpo-zerigatiak	903	20	—	11. Bestelako arnas gaix.	733	9	—
12. Trafiko-istripuak	847	19	-0,15	12. Pneumonia eta influenza	742	9	-1,33**
13. HIES	828	18	1,24**	13. Arteriosklerosia	705	8	-1,53**
14. Kokapena zehaztu gabeko tumorea	797	18	—	14. Gernu-aparatuko gaix.	612	8	-0,24**
15. Psikosi senil eta presenila	765	17	1,19**	15. Kokapena zehaztu gabeko tumorea	537	8	—
16. Pneumoniak eta influenza	663	15	-2,38**	16. Urdaileko minbizia	536	8	-0,40**
17. Diabetesa	644	14	-0,16**	17. Zirrosia, gibekeko gaix. kronikoak	465	8	-0,29**
18. Suizidioa eta autolesioak	489	11	0,40**	18. Alzheimer-en gaix.	493	6	0,39**
19. Istripu-erorketak	250	6	-0,15	19. Trafiko-istripuak	298	6	-0,11
20. Alzheimer-en gaix.	254	6	0,39**	20. HIES	255	6	0,38**
21. Parkinson-en gaix.	149	3	0,20	21. Suizidioa eta autolesioak	178	4	0,40**
22. Beste TBK batzuk	73	2	0,06**	22. Parkinson-en gaix.	174	2	0,01
23. Arnas TBK	58	1	-0,22**	23. Istripu-erorketak	129	2	-0,23**
24. Psikosi alkoholikoa	36	1	-0,03	24. Beste TBK batzuk	42	1	0,01

* 100.000 biztanleko. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarrean egokituta.

** Ezberdintasun estatistikoki esanguratsua.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

2.4.3. Hilkortasun goiztiarra eta ebitagarria

♦ Hilkortasun goiztiarra

Hilkortasun goiztiarraren terminoak erabiliz, Galdutako Bizitza-Urte Potentzialen (GBUP-en) zergati printzipala hiesa izan da 1995-98 aldian; horren atzetik: trafiko-istripuak, beste kanpo-zergatiak (gainerako istripuak barne), birikako minbizia eta bihotzeko gaixotasun iskemikoa. 1995 urtera arte istripuek sortzen zuten GBUP-en kopuru handiagoa.

Gizonezkoen artean birikako minbiziak nagusitasuna hartu du, 1980-84 aldiko hilkortasun goiztiarraren zazpigarren zergatia izatetik 1995-98 aldiko laugarrena izatera pasatu baita; eta bere tasari dagokionez, 1.000 gizonezko bakoitzeko 3,8 GBUP-tik 5,1ekora pasatu baita. 1995-98 aldian trafiko-istripuengatik GBUP-en tasak nahiko egonkor mantendu dira (1.000 gizonezko bakoitzeko 6aren inguruan). HIESaren kasuan, 1995-1998 urteetako batez besteko GBUP tasa 6,5ekoa izan zen 1000 biztanleko. Baina 1999ko urtean tasa hori 1000ko 2,0ra jaitsi zen.

EHAeko emakumezkoen dagokionez, bularreko minbizia izan da aztertutako bi hamarkadetan zehar hilkortasun goiztiarraren lehen zergatia (1000 emakume bakoitzeko 2,7 GBUP-ko tasarekin. 1995ean hiesak bigarren postua hartu zuen, trafiko-istripuei ordezkatzuz. 1995-98 aldian GBUP-en tasak emakumezkoetan txikiagoak izan dira gizonezkoetan baino: 1.000 emakumezko bakoitzeko 2,2 hiesari dagokionez, eta 1,9 trafiko-istripuei dagokionez (12 taula).

12 taula. Hilkortasun goiztiarraren lehenengo 10 zergatiak. GBUPen tasak*, sexuaren arabera banatuta. EHA. 1995-98.

Gizonezkoak		Emakumezkoak	
Zergatia	Tasa **	Zergatia	Tasa **
HIES	6,5	Bularreko minbizia	2,7
Trafiko-istripuak	6,1	HIES	2,2
Beste kanpo-zergatiak	5,5	Trafiko-istripuak	1,9
Birikako minbizia	5,1	Zirkulazio aparatuko beste gaix.	1,3
Zirkulazio aparatuko beste gaix.	3,6	Gainerako tumore gaiztoak	1,2
Miokardioko Infartu Akutua	3,2	Beste kanpo-zergatiak	1,1
Zirrosia eta gibleko gaix. kronikoak	2,5	Gaix. zerebro-baskularrak	0,9
Suizidioa eta autolesioak	2,3	Nerbio-sistemako beste gaix.	0,9
Drogengatik istripu-pozoadura	2,0	Suizidio eta autolesioak	0,8
Gaix. zerebro-baskularrak	1,8	Zirrosia eta gibleko gaix. kronikoak	0,8

* Galdutako Bizitza-urte Potentzialak.

** 1.000ko. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarrerara egokituta.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

◆ Hilkortasun ebitagarria

Holland-ek ezarritako hilkortasun ebitagarriaren¹ zergatiak, 13 taulan aurkeztu dira. Zergati adierazleak dira eta beren helburua da osasun-asistentziako zerbitzuen eta lehen eta bigarren mailetako prebentzioko zerbitzuen emaitzak neurtzea. Zergati batzuk erakusten digute osasun-zerbitzuek ematen duten lehen mailako prebentzioa. Beste batzuk, berriz, tratamendu efikaz baten horniduraren menpe edo prebentzio sekundarioaren menpe daude. Zergation tasak adin-talde ezberdinetarako estimatzen dira, zergatiaren arabera; hala ere, zergatirik gehienak 5 eta 64 urte bitarteko taldeentzat kalkulatu dira.

13 taula. EHAeko hilkortasun ebitagarria. 1995-1998.

Gizonezkoak			Emakumezkoak		
Zergatia	Kasuak	Hilkortasun-tasa *	Zergatia	Kasuak	Hilkortasun-tasa *
Tumore gaiztoak	4364	117.9	Tumore gaiztoak	1965	52.1
Kardiopatia iskemikoa **	2284	81.2	Kardiopatia iskemikoa **	582	17.0
Zirkulazio-sistemako gaixotasunak	2216	59.3	Zirkulazio-sistemako gaixotasunak	617	16.0
Birika, trakea eta bronkioetako tumore gaiztoak	1217	36.0	Gaix. hipertentsiboa eta zerebro-baskularra	192	11.3
Zirrosia eta gibealeko gaix. kronikoak	840	25.0	Zirrosia eta gibealeko gaix. kronikoak	322	8.5
Gaix. hipertentsiboa eta zerebro-baskularra	402	24.6	Motordun ibilgailuen istripuak	299	6.2
Motordun ibilgailuen istripuak	856	19.0	Birika, trakea eta bronkioetako tumore gaiztoak	138	4.0
Beste infekzio batzuk	91	3.0	Uteroko tumore gaiztoa	97	3.4
Diabetes mellitusaa	20	0.8	Utero-lepoko tumore gaiztoa	41	1.4
Tuberkulosia	26	0.8	Utero-gorputzeko tumore gaiztoa	30	1.0
Arnas gaixotasunak	4	0.7	Beste infekzio batzuk	27	0.1
Asma	9	0.4	Asma	10	0.4
Pneumokoniosia eta arnasaren bidezko beste gaixotasun batzuk	14	0.4	Diabetes mellitus	10	0.4
Hodgkin-en gaixotasuna	12	0.3	Hodgkin-en gaixotasuna	10	0.3
Bihotzeko gaix. erreumatiko kronikoa	3	0.1	Arnas gaixotasunak	1	0.2
Kolezistitisa eta kolelitiasia	4	0.1	Bihotzeko gaix. erreumatiko kronikoa	5	0.2
Hernia abdominala	3	0.1	Kolezistitisa eta kolelitiasia	7	0.2
Eskasiengatiko anemiak	2	0.1	Tuberkulosia	5	0.1
Apendizitisa	2	0.1	Pneumokoniosia eta arnasaren bidezko beste gaixotasun batzuk	3	0.1
Osteomielitisa	1	0.0	Hernia abdominala	2	0.1
Tetanoak	1	0.0	Apendizitisa	0	0.0
Gaixotasun txertagarriak	1	0.0	Eskasiengatiko anemiak	0	0.0
			Ama-hilkortasuna	0	0.0
			Tetanoak	0	0.0
			Osteomielitisa	0	0.0
			Gaixotasun txertagarriak	0	0.0

* 100.000ko tasa. Adinaren arabera Europako biztanleria estandarrera egokituta.

** 25-74 urte bitarteko taldearentzat estimatutakoa.

Iturria: Hilkortasun-erregistroa. Osasun Saila.

¹ Hilkortasun ebitagarria: Holland-ek proposatutako gaixotasun-zerrenda. Holland-en hipotesiaren arabera, asistentzia-zerbitzuek bai prebentzioan eta bai asistentzian behar bezala jokatu balute, jazokuntza edota gaixotasun horientzako heriotza-kopurua gutxitu, edo heriotza atzeratu litzateke.

Sexu bietarako zergati horietatik lehenengoak hauek izan ziren: tumore gaiztoak, kardiopatia iskemikoa, zirkulazio-aparatuko gaixotasunak, birrikako neoplasia, gaixotasun hipertentsiboa, gibleko zirrosia eta trafiko-istripuak.

2.5. Morbilitatea

EHAeko ospitaleetako Alten Erregistroko datuen arabera, 2000 urtean altan sarrien agertu ziren diagnostiko printzipalak gaixotasun hauek izan ziren beheranzko ordenari jarraituz: zirkulazio-aparatuko gaixotasunak, digestio-aparatukoak, arnas aparatukoak, haurduntza, erditze eta puerperioko konplikazioak (erditze normalak barne), tumoreak, eta kanpo-zergatien ondoriozkoak (14 taula).

14 taula. Ospitaleetako alten kasu-kopurua eta tasak, akutuen ospitale publikoetakoak, zergati-talde nagusien eta sexuen arabera. EHA. 2000.

Zergatia	Gizonezkoak		Emakumezkoak		Sexu biak	
	Kasuak	Tasak*	Kasuak	Tasak*	Kasuak	Tasak*
Gaix. infektzioso eta parasitarioak	1.846	181	1.274	119	3.120	149
Tumoreak	8.331	816	6.651	620	14.982	716
Gaix. endokr. eta inmunitate-trast.	1.160	114	1.465	137	2.625	125
Odoleko eta ehun hematopoietikoko gaix.	721	71	820	76	1.541	74
Trastorno mentalak	2.577	252	1.997	186	4.574	219
Nerbio-sistemako gaixotasunak	2.404	236	2.361	220	4.765	228
Zirkulazio-aparatuko gaixotasunak	14.649	1.435	10.217	953	24.866	1.188
Arnas aparatuko gaixotasunak	11.343	1.111	6.802	634	18.145	867
Digestio-aparatuko gaixotasunak	12.825	1.256	8.978	837	21.803	1.042
Ap. genitourinarioko gaixotasunak	4.397	431	5.514	514	9.911	473
Haurduntzako, erditzeko eta puerperioko konplikazioak	0	0	18.671	1.741	18.671	892
Azal eta ehun konjuntiboko gaix.	1.078	106	719	67	1.797	86
Sistema osteomuskularreko gaix.	5.030	493	5.531	516	10.561	505
Sortzetiko anomaliak	657	64	537	50	1.194	57
Jaiotginguruko afekzioak	915	90	743	69	1.658	79
Txarto definitutako zergatiak	4.417	433	3.356	313	7.773	371
Kanpo-zergatiak	7.409	726	5.945	554	13.354	638

* 100.000 biztanleko tasa gordinak.

Iturria: EHAeko Ospitaleetako Alten Erregistroa. Osasun Saila.

1993an abian hasi zen EHAEko Ospitaleetako Alten Erregistroa; ordutik hona, zirkulazio-, digestio- eta arnas aparatuetako gaixotasunak izan dira gizonezkoetan hiru gaixotasun-talde nagusiak, horiek sortu baitituzte ingresu-kopururik handienak.

Emakumezkoetan, 8 urte horietan lehenengo hiru postuetan hauek egon dira: haurduntzako, erditzeko eta puerperioko konplikazioen taldea, zirkulazio-aparatuko gaixotasunena eta digestio-aparatuko gaixotasunena (15 taula).

15 taulan agertzen dira EHAEko akutuen ospitale publikoetan 2000an sarrien gertatu diren 10 diagnostiko printzipalak* eta tasak.

15 taula. Akutuen ospitale publikoetan sarrien gertatu diren 10 diagnostiko printzipalak*. EHAE. 2000.

Gizonezkoak			Emakumezkoak			Sexu biak		
Diagnostiko printzipala	Kasuak	Tasak**	Diagnostiko printzipala	Kasuak	Tasak**	Diagnostiko printzipala	Kasuak	Tasak**
Bronkitis kronikoa	2.693	264	Erditze normala	4.697	438	Erditze normala	4.697	224
Iztaiko hernia	2.363	231	Kolelitasia	1.933	180	Bronkitis kronikoa	3.373	161
Pneumonia	1.986	195	Fetu- eta plazenta-arazoak	1.688	157	Pneumonia	3.263	156
Bihotz-gutxiegitasuna	1.590	156	Osteoartrosia	1.536	143	Kolelitasia	3.180	152
Beste bihotz-gaix. iskemiko kronikoak	1.403	137	Husgune amniotikoko beste trast. batzuk	1.419	132	Bihotz-gutxiegitasuna	2.965	142
Arnas ap. sintomak	1.346	132	Beste erditze-konplikazio batzuk	1.379	129	Iztaiko hernia	2.618	125
Sintoma orokorrak	1.344	132	Bihotz-gutxiegitasuna	1.375	128	Osteoartrosia	2.548	122
Kolelitasia	1.247	122	Pneumonia	1.277	119	Sintoma orokorrak	2.260	108
Bihotzeko disritmiak	1.198	117	Beheko gorputz-adarretako bena barikosoak	1.236	115	Arnas aparatuko sint.	2.200	105
Apendizitis akutua	1.175	115	Izterrezur-lepoko haustura	1.191	111	Bihotzeko disritmiak	2.108	101

* 3 digituko kodeak.

** 100.000 biztanleko tasa gordinak.

Iturria: EHAEko Ospitaleetako Alten Erregistroa. Osasun Saila.

16 taulan agertzen dira, EHAeko ospitale publikoetan 2000n gehien egin ziren 10 prozedura kirurgiko-obstetrikoak.

16 taula. Akutuen ospitale publikoetan gehien egin ziren 10 prozedura kirurgiko-obstetrikoak. EHA. 2000.

Gizonezkoak			Emakumezkoak			Sexu biak		
Prozedura	Kasuak	Tasak*	Prozedura	Kasuak	Tasak*	Prozedura	Kasuak	Tasak*
Kristalinoko kirurgia	4.963	486	Erditze-asistentziako beste prozedura batzuk	10.174	949	Kristalinoko kirurgia	12.270	586
Hernia-konponketa	3.728	365	Kristalinoko kirurgia	7.307	681	Erditze-asistentziako beste prozedura batzuk	10.174	486
Azal eta azalpeko ehuneko biopsia eta bestelako kirurgia	2.229	218	Forzepe eta bentosa bidezko eta ipurkako erditzea	2.911	271	Hernia-konponketa	4.957	237
Artikulazio-egiturako kirurgia	2.093	205	Uteroko legratuak eta bestelako kirurgia	2.593	242	Artikulazioak ordeztzeko eta konpontzeko operazioak	4.368	209
Haustura- eta luxazio-murrizketa	1.839	180	Artikulazioak ordeztzeko eta konpontzeko operazioak	2.540	237	Azal eta azalpeko ehuneko biopsia eta bestelako kirurgia	3.744	179
Artikulazioak ordeztzeko eta konpontzeko operazioak	1.828	121	Histerektomiak eta uteroko bestelako prozedurak	2.481	231	Haustura- eta luxazio-murrizketa	3.739	179
Uzkiko kirurgia	1.238	121	Bularreko kirurgia	2.268	211	Artikulazio-egiturako kirurgia	3.638	174
Prostata/besikula seminaleko kirurgia	1.235	121	Zesarea eta fetu-ateratzea	1.966	183	Forzepe eta bentosa bidezko eta ipurkako erditzea	2.911	139
Kirurgia apendikularra	1.227	120	Haustura- eta luxazio-murrizketa	1.900	177	Kateterismoak eta hodietako bestelako operazioak	2.783	133
Kateterismoak eta hodietako bestelako operazioak	1.190	117	Kateterismoak eta hodietako bestelako operazioak	1.593	148	Uteroko legratuak eta bestelako kirurgia	2.593	124

* 100.000 biztanleko tasa gordinak.

Iturria: EHAeko Ospitaleetako Alten Erregistroa. Osasun Saila.

2.6. Hautemandako osasuna

EHAEn 1992an eta 1997an bi osasun-inkesta egin ziren. Inkesta bion artean dauden aldaketak aztertuz jakin ditzakegu arlo batzuetako joerak.

Osasunaren autobalorazio orokorrak hobera egin du arlo guztietan. Hobekuntza erlatiboa handiagoa da bizitzaren adin ertainetan eta emakumezkoen artean. Halaber, adin guztietako gizonezkoen oharren edo pertzepzio erlatiboak txarragoa izaten jarraitzen du emakumezkoena baino (%24 puntu beherago dago). Erlatiboki 45 urtetik beherakoetan txarrera egite handiagoa gertatu da. Azken datu horrek halako ziurgabetasunean jartzen gaitu, gizonezko helduen etorkizuneko osasun-ongizateari dagokionez.

Gaitasun funtzionalari buruzko iritziari dagokionez, emakumezkoetan baino gizonezkoetan txarragoa izaten jarraitzen du (kontuan izan, ezintasuna izateko arriskua emakumezkoetan txikiagoa dela %22an gizonezkoetan baino); eta gainera, 1992tik aurrera erlatiboki txarrera egin du.

Osasun mentalari dagokionez, txarragoa izaten jarraitzen du emakumezkoen artean, nahiz eta aurreko inkestatik diferentzia gutxitu egin den (Osasun-mental txarra izateko arriskua emakumezkoetan % 53 handiagoa da).

Hautemandako osasun-arazoen artean nagusi dira: bizkarrezurreko arazoak, artikulazio-arazoak, arterietako hipertentsioa eta bihotzeko arazoak.

3. Zerbitzu sanitarioak

3.1. Egitura fisikoa

Osakidetza/SVSeko zentro publikoko sareak eta zentro pribatuak eratzen dute Euskal Osasun Sistema.

Ospitale-sektoreak 51 zentro ditu, eta horietatik 20, publikoak dira. Azken horietatik 12, akutuen ospitaleak dira; beste 4, ertain-luzaroko egonaldiko ospitaleak dira; eta beste 4, ospitale psikiatrikoak (17 taula).

17 taula. EHAeko ospitaleetako baliabideak. 1999.

	Guztira	Publikoak	Pribatuak	Akutuak	Ertain-luzaroko egonaldia	Psikiatrikoak
Ospitale-kopurua	51	20	31	34	8	9
Ohe-kopurua	8.335	5.410	2.925	5.663	784	1.888
Oheak*	4,0	2,6	1,4	2,7	0,4	0,9

* 1.000 biztanleko.

Iturria: Euskal Estatistika Erakundera (EUSTAT) eta Osasun Saila. Eusko Jaurlaritza. Ospitale-estatistika.